

Aabenraa, den 10. april 2023

Hørings svar i forbindelse med: Indkaldelse af idéer og forslag forud for planlægning af "Nyttiggørelsesanlæg - Naturområde Møgelose" ved Bodum.

Danmarks Naturfredningsforening, Aabenraa lokalafdeling, har følgende indsigelser i forhold til forhøring i forbindelse med ovenfor nævnte projekt. Vi har valgt af fokusere på følgende forhold:

- Brug af begrebet nyttiggørelsesanlæg
- Hensyn til naturen i området
- Hensyn til grundvandet – fremtidens drikkevand
- Hensyn til landskabelige interesser
- Generel problematik omkring jordtip
- Bilag: Miljønotat vedr. valgte metoder og indhold i afgrænsningsnotatet

Brug af begrebet nyttiggørelsesanlæg

DN anerkender, at der er et stort behov for arealer, hvor jordtip kan ske uden risiko for at hverken naturen eller vores grundvandsreserver kommer til at lide under det. Af samme grund appellerer DN på det kraftigste til Aabenraa Kommune om ikke at dispensere fra Miljøbeskyttelseslovens § 17 eller på baggrund af et "Forhåndstilsagn om tilladelse til et nyttiggørelsesanlæg", beskrevet i Jordforureningslovens § 8, endelig at tillade dette, og derved lade Melgaard realisere deres deponeringsanlæg for forurenede jord midt i et værdifuldt naturområde ved Roland/Møgelose.

Hensigten med et nyttiggørelsesanlæg er at forbedre tilstanden af affald/jord til en målrettet genbrugsanvendelse – en nyttiggørelse for miljøet og samfundet.

Hvor er nyttiggørelsen/nytteværdien for naturen eller for samfundet, når der bl.a. er meget stor risiko for afstrømning, udsivning og nedrivning af mange forskellige giftstoffer, der finder vej til grundvandet?

Grænseværdier for det maksimale indhold af giftstoffer i jord, er fastsat ud fra hvad mennesket og naturen "kan tåle", men må ikke kunne tolkes bredt til en kommerciel anvendelse med enorme jordmængder. At tillade deponering efter endt kartering direkte ude i følsom natur, skal derfor nødvendigvis vurderes ud fra et overordnet og samlet synspunkt, og ikke hvad der kan måles med en prøve fra et enkelt læs jord.

Alene gennemsvivningseffekten igennem de i projektet angivne jordtjlag på op til 25m, og den deraf følgende koncentration af blot dette ene farlige giftstof under gennemsvivningen, og den følgende udsivning, giver anledning til at fravælge det følsomme område.

Hvis blyforurenet jord siver ned i drikkevandet, kan det udgøre en alvorlig sundhedsrisiko for de mennesker, der drikker vandet. Bly er et giftigt tungmetal, der kan forårsage alvorlige skader på nervesystemet, nyrerne og hjernen, især hos børn og gravide kvinder. Bly er for dyr svært udskilleligt, og ender derfor i enden af fødekæden hvor vi som mennesker befinder os.

Risikoen er høj, idet lerlaget under området er meget tyndt (0-2 meter), især mod vest og da grundvandsmagasinet befinder sig lige under, skal der kun få sprækker eller huller i det beskyttende lag for at katastrofen er sket. Det er Aabenraa Kommune som drikkevandsmyndighed, der sammen med Miljøstyrelsen, embedslægen og vandværkerne, er ansvarlige for at sikre nuværende og fremtidige drikkevandsressourcer.

Det valgte areal er uegnet til formålet, da de tilgrænsende arealer er §3-beskyttet med artsrigdomme så høje, at størsteparten af området tillige er klassificeret som natur med Høj Natur Værdi/HNV i den allerøverste del af skalaen. Da det HNV-beskyttede areal rækker langt ind i projektarealet – er nettoarealet, der ville kunne komme på tale til anden anvendelse end landbrug, reduceret fra 66 Ha til 29 Ha.

Taberen vil være naturen i første omgang og kommende generationer i anden omgang, når knapheden på rent drikkevand er en vedvarende kendsgerning.

DN anbefaler, at der søges et bedre egnet areal indenfor kommunen samt, at der planlægges genanvendelse af tipjord fra oprindelsesstedet ind i anlægsprojekterne - med reduktion af Co2 samt miljøbelastning for øje.

Lovens hensigt med nyttiggørelsesanlæg: Formålet med at give tilladelse til at etablere nyttiggørelsesanlæg er at genanvende affaldsmaterialer, som ellers ville være blevet deponeret i et deponi. De fleste nyttiggørelsesanlæg behandler og genanvender affald, såsom papir, plastik, glas, metal og organisk affald, til nye produkter eller energikilder. Den lovgivningsmæssige hensigt er dermed at etablere nyttiggørelsesanlæg for at reducere mængden af affald, som ellers deponeres på deponier, og at fremme genanvendelsen af ressourcer.

Loven vedrørende nyttiggørelsesanlæg er beskrevet i Miljøbeskyttelseslovens Lovbekendtgørelse nr. 139 af 9. februar 2021, §32, stk. 2, nr. 5 – et nyttiggørelsesanlæg er et anlæg, der behandler affald med henblik på at opnå genanvendelse eller en anden form for nyttiggørelse netop designet til at fremme genanvendelse og reducere affaldsdeponering, ved at værdiforøge affaldet til en placering højere oppe i affaldshierakiet, samtidig med at den tager hensyn til miljømæssige og sundhedsmæssige faktorer.

Det er ikke, hvad der er planlagt i dette tilfælde, hvor jord i stedet, i forskellige forureningsgrader, blot ønskes deponeret efter endt kartering. Karteringen vil i sig selv ikke højne den forurenede jord i hierarkiet, til gavn for hverken naturen eller samfundet – tværtimod. I henhold til Miljøbeskyttelseslovens § 17 er følgende gældende: Hvis der er behov for at foretage et indgreb i en beskyttet naturtype eller et levested for en beskyttet art, kan der søges om dispensation fra

forbuddet i § 17. Dispensation kan kun gives, hvis indgrebet er af væsentlig samfundsmæssig interesse og ikke vil skade naturværdierne væsentligt.

Et oplagt alternativ, som allerede udføres flere steder, er **bæredygtig jordhåndtering** - at jord i langt mindre omfang bliver flyttet fra bygge- og anlægspladser, og i stedet bliver genbrugt på stedet i langt større grad – hvilket definitivt er muligt. I undtagelsestilfælde, fx hvis jorden er forurenede fra kategori 2-5, er der til gengæld ingen tvivl om, at løsningen skal være en jordrensning i et miljøgodkendt jordrensningsforetagende. Et godt eksempel er Hillerød Kommune, der sparede 50 mio. kr. ved at genanvende jorden på et 300 Ha. stort område til klimasikring i stedet for at købe og fragte op til 240.000 m³ sand hos de lokale entreprenører. Gode perspektiver for bygherrer og skatteborgere...

På den måde skånes følsom natur for fysisk og evt. forureningsmæssig påvirkning af deponeret jord, og CO₂- besparelsen vil være tilsvarende stor, og ressourcer vil kunne spares. Byggeri er den enkeltaktivitet, der udleder mest CO₂. Det er blevet en vane at tilbyde vasket sand og evt. stabilgrus til terrænnivellering på byggepladser, og det er en god økonomisk forretning. Da det er en kendsgerning, at der globalt er mangel på sand(silt)/grus til betonstøbning etc. Her kunne Danmark passende tage førertrøjen på og påbegynde en langt større genbrugsandel af jord og skåne sand-/grusressourcerne.

Det forekommer underligt, at deponeringen af den forurenede jord ikke kaldes for det, det er – nemlig et deponi. Nyttiggørelsesprojektet er nærmest ikke-eksisterende, idet der ved projektets gennemførelse ikke bliver genereret nogen nytteværdi og lovens hensigt hermed ikke opfyldes.

Det er ikke et brugbart argument for at retfærdiggøre et nyttiggørelsesanlæg, at blot fordi den almindelige landbrugsdrift afsluttes – så er deponering af forurenede jord i et naturområde med særlig Høj Natur Værdi - herefter tilladt. Det er en dårlig byttehandel for naturen – der ved projektets gennemførelse ville risikere at skulle betale en meget høj efterregning!

Undervejs ville projektet gennem et par årtier være en katastrofe for både naturen og borgerne i omegnen.

Hensyn til naturen i området

I kommuneplanen er området bl.a. udlagt med en økologisk forbindelse, som en del af det grønne danmarkskort.

Selv om området indtil i dag har været dyrket som konventionelt landbrugsområde med deraf følgende sprøjtning og gødsning, og at en fremtidig ændring til udyrket område kunne være en forbedring af tilstanden for bl.a. naturinteresserne, mener DN, at anvendelsen som jordtip i en lang årrække (20-30 år) vil være så forstyrrende i anlægsfasen samt senere med hydrogeologiske forandringer for området, at det ikke kan opvejes af evt. forbedringer i forhold til, at området ikke vil blive dyrket som konventionelt landbrug med gødsning og sprøjtning med pesticider.

Området til jorddeponi ligger midt i og omgivet af meget værdifulde naturområder med højmoser, overdrev, søer, økologiske korridorer og andre naturværdier, som ikke tåler de påvirkninger, det tiltænkte jorddeponi vil udøve på de opgrænsende beskyttede naturområder.

Der vil blive meget stor færdsel med det store antal lastbiler, som vil medføre betydelige forstyrrelser i det ellers i dag meget uforstyrrede naturområde.

I de tilstødende naturområder og naturområdet midt i området er der 38 fund af bilag IV arter (EU's naturbeskyttelsesdirektiv) (bl.a. løvfrø, spidsnudet frø, flagermus og med stor sandsynlighed stor vandsalamander), som særligt i anlægsfasen på 20-30 år risikerer at blive forstyrret og levestederne støvet så meget til, at de beskyttede arter ikke kan overleve.

Hensyn til grundvandet – fremtidens drikkevand

Afdækning af risici for forurening ved afstrømning, udsivning og nedsivning af de store rene grundvandsmagasiner, der befinder sig under arealet af det påtænkte område mellem Roland Mose og Møgelmoesevej.

Området er af lokale grundvandseksperter og miljøingeniører udpeget til at være fremtidens eneste rene grundvandsmagasin i nærheden af de lokale vandværker i hhv. Genner og Løjt.

Paradoksalt er der kommet påbud fra Aabenraa Kommune til både vandværket i Løjt og i Genner, om at vandboringerne i de forurenede byområder på sigt skal sløjfes og erstattes med nye boringer med primære indvindingsområder uden for bymæssige bebyggelse. Eneste retning for nye vandboringer peger entydigt imod vest, men ikke inden for få kilometers afstand, men derimod under og forbi hovedvejen Aabenraa-Haderslev, idet området imellem er negativt miljøpåvirket af tidligere lossepladser, og ingen af vandværkerne vil derfor risikere dyre vandboringer i det område.

Eneste løsning er derfor at sigte efter de store rene grundvandsmagasiner under og syd for Lerskov Plantage for Genners vedkommende og under Bodum og Roland Mose for Løjts vedkommende.

Drikkevandsmagasiner er ikke nødvendigvis kategoriseret som: Område med Særlige Drikkevandsinteresser (OSD), men et ganske almindeligt Område for Drikkevandsinteresser (OD), hvilket er en afgørende del af beslutningsgrundlaget for Meldgaard for at søge dispensation til et forurenende jordtip. "Vi gør ikke noget ulovligt, da det ikke er et OSD-område, men kun et OD-område" er sagt flere gange offentligt af Meldgaards ledelse. Genner-Løjt er dog underlagt "Indsatsplanområdet for grundvandsbeskyttelse" og de hertil gældende regler og begrænsninger, som Aabenraa Kommune har fastholdt i en rapport med samme overskrift. (Se uddrag af rapport udarbejdet af Sweco i 2017 herunder)

Det er kritisabelt, at Aabenraa Kommune planlægger at give dispensation til et jordtip i et ekstremt grundvandsfølsomt område. Ekspertudtalelser vurderer entydigt, at der nærmest ikke kan vælges placeringer der er **mindre** egnet, når der fokuseres på fremtidens grundvandsreserver. Hvad er baggrunden for dette valg? Dette er et berettiget spørgsmål.

Grundlaget for placering af et jordtip skal bero på en miljømæssig vurdering af flere faktorer, så som: afstand til boliger, vandløb, moser, skove og andre følsomme områder. Samtidigt er det vigtigt at vurdere størrelsen, den samlede vægt og højden for at tage hensyn til de landskabelige værdier.

Det vurderes, at Aabenraa Kommune ikke har taget stilling til nogen af de ovennævnte, men strengt nødvendige forhold.

At kunne forsyne borgerne med rent drikkevand direkte fra grundvandet burde være en menneskeret, men er blevet en luksus der er kommet under kraftigt pres fra alle sider – især efter PFAS-skandalen, hvor vi alle kun kan frygte, at vi kun har set toppen af isbjerget.

Det er derfor klart, at de få naturområder med rene drikkevandsmagasiner i undergrunden, der stadig findes, er af lokalbefolkningens og deres vandværkers interesse. Når omtalte anlæg påtænkes placeret midt i vandforsyningsområder, hvor flere vandværkers indvindingsoplande findes og tillige i et fantastisk naturområde – beder planlæggerne om en kraftig reaktion fra borgerne/vælgerne.

DN undrer sig over at Aabenraa Kommune, som ansvarlig myndighed efter vandforsyningsloven, udviser manglende handlekraft på flere områder for at fremtidssikre muligheden for rent drikkevand, herunder:

- Der anvises ikke sikre placeringsmuligheder for jordtip for entreprenører o. lign. virksomheder
- Der tillades jordtip flere steder i kommunen i grundvandsfølsomme områder, hvor alene afstrømning fra kraftige nedbørsmængder kan udgøre en alvorlig trussel imod potentielle og eksisterende grundvandsmagasiner - Møgelose kan blive det næste – for ikke at tale om:
- Udsivningsrisici over tid når de hydrogeologiske kræfter fra jordtippets enorme vægt vil presse undergrunden ned og bevirke ændrede trykforhold.
- Nedsivningsrisici lokalt ned gennem undergrunden, hvor morænelerlaget dokumenteret mange steder er meget tyndt – 0-2 meter. Moræneler er allerede som udgangspunkt svag i strukturen, hvor yderligere påvirkninger med høj sandsynlighed vil øge nedsivningsrisikoen.
- Blot fordi indvindingsområdet ikke er klassificeret som OSD (Område med Særlige Drikkevandsinteresser), henhører det dog under kategorien område med drikkevandsinteresser, og kan alene af den grund ikke ignoreres.

Uddrag af "Grundvandsredegørelsen for Aabenraa Kommune" - udarbejdet af Sweco i 2017.

2.1 Kommune- og lokalplaner Planloven /1/ skal overordnet sikre, at den sammenfattende planlægning forener samfundsmæssige interesser i arealanvendelsen og medvirker til at værne om landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Hensynet til grundvandet i den fysiske planlægning skal indgå som en del af den afvejning af beskyttelses- og planlægningsmæssige hensyn, som kommunerne foretager. Både i den overordnede kommunale planlægning i kommuneplanen, hvor bl.a. retningslinjer for arealanvendelse og rammer for lokalplanlægningen fastlægges, samt i detailplanlægningen med udarbejdelse af lokalplan for et konkret areal. **I den nuværende kommuneplan /6/ lægger Aabenraa Kommune vægt på, at grundvandet udgør en vigtig del af livsgrundlaget i kommunen og skal bevares og beskyttes, så drikkevandsforsyningen er sikret for fremtiden. I forhold til byudvikling skal der derfor foretages en afvejning mellem beskyttelse af grundvandet og ny byvækst. Grundvandet skal således beskyttes, uanset om det er boligområder, centerområder, erhvervsområder, offentlige områder, turismeområder eller andre former for områder. Dog er der specielt fokus på erhvervsformål i nye og eksisterende udlagte arealer. Her skal planlægningen tage højde for virksomhedstyper, der sædvanligvis har oplag af, anvender eller frembringer forurenende stoffer eller stofgrupper, der er mobile i forhold til grundvandet. Disse virksomhedstyper fremgår af bilag 2. Udgangspunktet er, at områder med særlige drikkevandsinteresser (OSD) samt indvindingsoplande til almene vandforsyninger skal friholdes for erhvervsvirksomheder eller anlæg, der kan udgøre en risiko for forurening af grundvandet. Se figur 2.**

Samtidigt skal der være ekstra fokus på beskyttelse af grundvandet i de områder, der er udpeget som boringsnære beskyttelses områder (BNBO), områder der er sårbare overfor nitrat (NFI) eller sprøjtemidler (SFI) samt områder med stor grundvandsdannelse. Kravet kan i særlige tilfælde fraviges. Det forudsætter, at der foreligger særlige planlægningsmæssige begrundelser, herunder at der ikke findes alternative placeringer, og at risikoen for forurening af grundvandet kan forebygges. Der skal udarbejdes en redegørelse for dette som en del af kommuneplanen eller kommeplantillægget.

Link til hele rapporten fra Sweco:

https://aabenraa.viewer.dkplan.niras.dk/media/62268/Grundvandsredegoerelse_jan2017.pdf

Tillige skal der ifølge Naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2 foreligge særlige omstændigheder, før der kan meddeles dispensation til foranstaltninger, som ændrer tilstanden i de beskyttede naturtyper, når ændringerne er væsentlige eller i strid med ønsket om at opretholde de pågældende naturtyper som sådanne, idet reglerne er udtryk for en generel samfundsmæssig interesse i, at de beskyttede naturtyper opretholdes. En væsentlig jordbrugs- eller anden almindelig økonomisk interesse er således ikke i sig selv tilstrækkelig til at begrunde en dispensation. Da der ikke kan gives nogen garanti for en neutral miljøpåvirkning uden fx udslip til den omliggende natur – kan Danmarks Naturfredningsforening på ingen måde acceptere planerne for et jordtip i dette værdifulde og meget følsomme naturområde.

Ca. 1,8 mio. ton let forurennet jord tilført området, er en usædvanlig stor mængde jord. Omregnet til rumfang i kubikmeter, med et ofte brugt gennemsnit på ca. 1,65 m³ pr. ton jord, giver det et samlet jordrumfang på ca. 1,1 mio. m³ (72.000 lastbillæs i op til 30 år), der påtænkes tilført områdets areal.

Hvilken konkret påvirkning der vil ske, henstår i det uvisse, da der i planen hverken er fastlagt hvordan de påtænkte bakkeøer skal placeres, og hvor høje de skal være – det fremgår dog af offentliggjorte kortskitser, fra en til opgaven hyret landskabsarkitekt, at der visse steder påføres plus 25 meter!

25 meter oveni en højdekurve på ca. 50 meter over havets overflade – det vil helt sikkert føre til følgende: En yderligere hydrologisk påvirkning fra allerede tiltagne nedbørsmængder og dermed påvirkning af grundvandsmagasinerne samt alle vandløb, der løber fra området. Det ligger implicit bevist i opsamlings- og vandtrykforholdene.

Hensyn til landskabelige interesser

I dette værdifulde mose- og plantagelandskab er der væsentlige landskabelige værdier og landskabskarakteren er særlig tydeligt og med store oplevelsesværdier, som vil blive fuldstændig ændret og ødelagt, hvis området fyldes op med diverse overskudsjord. Det lavbundsprægede landskab vil helt og for altid ødelægges og sløres og miste sin særprægede karakter med den planlagte voldsomme opfyldning.

Det beskyttede område i midten er i dag mod øst og sydøst delvist omkranset af naturligt forekommende istidsskabte morænebakker, hvis karakteristiske udtryk ved opfyldning for evigt vil gå tabt.

Generel problematik omkring jordtip

Overskudsjord fra bygge- og anlægsarbejder er generelt en udfordring, og DN anerkender, at der er et stort behov for arealer til jordtip. Vi skal dog indledningsvis gøre opmærksom på, at sådan et anlæg bør planlægges og placeres, hvor der ikke er natur-, miljø-, landskabs- eller grundvandsinteresser, som kan være i konflikt med et jordtip.

Kommunerne tager i dag ikke ansvar for denne opgave, men afventer projekter fra private entreprenører. Deponering i grusgrave er strengt reguleret, og helt med rette, så jorden ender ofte i naturområder som det foreslåede Møgelose. Direkte adspurgt udtaler Aabenraa Kommune, at de ingen planlægning har eller påtænker at have på området. Da der er store økonomiske interesser i flytning af forurennet/lettere forurennet jord, er kreativiteten fra de private entreprenører stor, og lovgivningen giver mulighed for at kategorisere deciderede affaldsdeponeringer som nyttiggørelsesprojekter (jvf. ovenstående).

Herudover har DN i Aabenraa Kommune haft dårlige erfaringer med andre projekter, f.eks. Norreccos aktiviteter i Uge, hvor man, ud over at modtage forurenede jord, også importerer bl.a. boreslam fra Norge og Tyskland. Norrecco har en miljøtilladelse til dette, og der føres tilsyn fra Aabenraa Kommune i henhold til tilladelsen. Der er en bestyrket mistanke om indhold af PFAS i boreslammet, men da der ingen instruks ligger om test af dette, vil Aabenraa Kommune ikke tage prøver for at konstatere, om mistanken er begrundet. Man afventer lovændringer på nationalt plan. Det er set i andre kommuner, at man tager prøver for PFAS, hvis man har mistanke om forhøjede grænseværdier, også selv om der ikke er krav om det. Vi efterlyser en langt mere proaktiv holdning til dette spørgsmål fra Aabenraa kommune og principielt mere national lovgivning på området.

I 2021 sendte DN høringsvar til et nyttiggørelsesprojekt, som Norrecco planlagde i Uge. Her skulle der tilføres yderligere 1.350.000 m² lettere forurenede jord fra Norge over et større areal, med henblik på at etablere et aktivitetslandskab. Efter høringsfasen hørte vi ikke mere til projektet; i dette tilfælde blev vores argumenter hørt.

Vores drikkevand (og grundvand, som er fremtidens drikkevand) har alt for længe lidt under historiske fejltagelser. For at undgå lignende i fremtiden, må der findes en langt mere restriktiv vej for deponering af forurenede jord samt import af stoffer med indhold af bl.a. PFAS.

Vi imødeser jeres bekræftelse af denne indsigelse og er selvfølgelig til rådighed, hvis der er spørgsmål til indholdet.

Med venlig hilsen

Lorens Bo Juel Nielsen
Formand
Danmarks Naturfredningsforening, Aabenraa lokalafdeling

Tlf. 40 37 03 78
E-mail aabenraa@dn.dk

Bilag: Miljønotat vedr. valgte metoder og indhold i afgrænsningsnotatet